15 Οκτωβρίου 2013

Ένας μεγάλος ασκητής. Ο όσιος Ευθύμιος ο Νέος (824-898) και η συμβολή του στην ανασυγκρότηση και στη διαμόρφωση του μοναχικού βίου κατά τον 9ο αιώνα.

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες

Ο ναός του Αγίου Ανδρέα στην Περιστερά κτίσμα του οσίου Ευθυμίου 9ος αι.

Μετά την κατάπαυση της εικονομαχίας (843) οι μοναχοί άρχισαν να οργανώνονται πάλι σε μικρές αρχικά ομάδες και έπειτα σε μεγαλύτερες. Ο μοναχισμός προϋπήρχε στον χώρο του Άθωνος ήδη από τον5^{ο} αι. αλλά επλήγη και ταλαιπωρήθηκε από τις αραβικές πειρατικές επιδρομές στα τέλη του 7^{ου} αι. και αργότερα τον 8^{ο} αι. από την εικονομαχία. Μετά την λήξη της πρώτης εικονομαχίας, αναδιοργανωμένος πλέον, εισήλθε σε ακμή τον 9^{ο}αιώνα. Βέβαια κατά την περίοδο αυτή της αναβιώσεως, η ακμή του μοναχισμού στο Όρος δεν υπήρξε ραγδαία. Η άφιξη ασκητών πύκνωσε μόνο, αφού το Όρος σταθεροποίησε τη θέση του μεταξύ των σπουδαίων μοναστικών κέντρων της Ανατολικής Εκκλησίας και την απαλλαγή του Αιγαίου από την πειρατεία, μετά την ανάκτηση της Κρήτης από τον Νικηφόρο Φωκά το 961.

Κατά την πρώιμη αυτή εποχή ο μοναχικός βίος στον Άθω δεν είχε ακόμα οργανωθεί σε μονές, υπήρχαν όμως πολυάριθμοι ασκητές που ζούσαν είτε τελείως απομονωμένοι σε σπηλιές και σκηνές είτε σε**«λαύρες»,**συγκροτήματα δηλαδή από μοναστικές καλύβες με υποτυπώδη κοινοτική οργάνωση. Τέτοιες λαύρες δημιουργήθηκαν κυρίως στην περιοχή της Ιερισσού και του λαιμού της

χερσονήσου. Όπως είναι φυσικό ο μοναχικός εποικισμός άρχισε από το λαιμό της χερσονήσου και σε πλησιέστερες προς τον κόσμο περιοχές και σιγά σιγά προχώρησε προς το Όρος σε βάθος έως το άκρο. Εκείνη την στιγμή με το τέλος της εικονομαχίας ο μοναχισμός του Άθωνος εισέρχεται από την άδηλη στην ιστορική του φάση.

Την ίδια περίπου εποχή, λίγο πριν ή λίγο αργότερα, εμφανίζονται στον Άθωνα δύο φημισμένες προσωπικότητες. Πρώτος είναι **ο Πέτρος Αθωνίτης**, για τον οποίο σώζεται ένας *Βίος* γραμμένος στα τέλη του 10^{ου}αι. από τον Νικόλαο Αθωνίτη. Δεύτερος είναι **ο Ευθύμιος ο Νέος**, του οποίου τον *Βίο* συνέγραψε ο μαθητής του Βασίλειος, ο μετέπειτα αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης και αποτελεί υπόδειγμα της αγιολογικής γραμματείας.

Καταγόμενος από ένα χωριό κοντά στην Άγκυρα, όπου γεννήθηκε το 824, έλαβε το όνομα Νικήτας. Επτά ετών ορφάνεψε από πατέρα και τον ανέθρεψε η μητέρα του, η οποία τον κατήχησε στην ορθόδοξη πίστη και στην προσκύνηση των εικόνων. Παρ’ ότι από παιδί ποθούσε να γίνει μοναχός ενέδωσε στις παρακλήσεις της ευλαβούς μητέρας του, παντρεύτηκε και απέκτησε μια κόρη. Μια μέρα με πρόφαση ότι πήγαινε να βρει τα άλογά του που χάθηκαν αποχαιρέτησε την οικογένειά του και κατέφυγε στην έρημο. Έφτασε σε ηλικία 18 ετών στο όρος Όλυμπος της Βιθυνίας, το οποίο, χάρη σε μορφές όπως οι άγιοι Ιωαννίκιος, Πέτρος της Ατρώας και Θεοφάνης ο Ομολογητής, ήταν την εποχή εκείνη το πιο σημαντικό μοναστικό κέντρο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Ο Νικήτας αρχικά εγκαταβίωσε κοντά στον άγιο Ιωαννίκιο και μετά πήγε υποτακτικός στον Θεόδωρο, έναν γέροντα που ζούσε στην ερημία. Εκεί εκάρη μοναχός (842) και έλαβε το όνομα Ευθύμιος. Έπειτα, αφού πέρασε δεκαπέντε ακόμη χρόνια στο πλησιέστερο κοινόβιο, τη Μονή των Πισσαδηνών, για να ολοκληρώσει την ασκητική διαπαιδαγώγησή του, φεύγει για να εγκατασταθεί στον Άθωνα στις αρχές του 859.Εκεί συνδέθηκε με τον **Αρμένιο μοναχό Ιωσήφ** και έζησε σε αυστηρά άσκηση μέσα σ’ ένα σπήλαιο για τρία χρόνια. Ήταν το έτος 862 όταν εξήλθε από το σπήλαιο και είδε συγκεντρωμένους έξω απ’ αυτό πολλούς μοναχούς. Αυτοί θα αποτελέσουν και τον πυρήνα των πρώτων μαθητών του. Σε λίγο όμως εγκατέλειψε το Όρος (863) και μετέβη στον Όλυμπο για να παραλάβει και να γηροκομήσει τον γέροντά του **Θεόδωρο** που ήταν ασθενής. Η υγεία του Θεόδωρου χειροτέρευε, σε σημείο που δεν ήταν πια δυνατόν να του παρασχεθεί η απαιτούμενη ιατρική βοήθεια και τότε ο Ευθύμιος μετέφερε τον γέροντά του έξω από το Όρος σε κελλί στα **Μακρόσινα**, τοποθεσία πλησίον των **Βραστάμων**. Η κατάσταση του Θεοδώρου όμως χειροτέρεψε και μεταφέρθηκε στην Θεσσαλονίκη.

Η σπηλιά – ασκητήριο του οσίου Ευθυμίου στα Βράσταμα

Ο Ευθύμιος δεν τον ακολούθησε αλλά επέστρεψε στο Όρος και συνέχισε την σκληρή άσκηση. Μόλις πληροφορήθηκε τον θάνατο του γέροντός του μετέβηκε στην Θεσσαλονίκη γύρω στο 865 για να προσκυνήσει τον τάφο του και επεδίωξε την ασκητική του «τελείωση» ζώντας για ένα διάστημα πάνω σ’ ένα στύλο στα περίχωρα της Θεσσαλονίκης. Μην αντέχοντας το πλήθος που συνωστίζονταν στην βάση του στύλου του, επιστρέφει για τρίτη φορά στον Άθωνα, έχοντας

χειροτονηθεί όμως τώρα ιερέας. Δεν έμεινε όμως αυτή τη φορά περισσότερο από ένα χρόνο. Η φήμη του ονόματός του ήταν πλέον τόσο μεγάλη, τόσο εντός όσο και εκτός του Άθωνος, χάρη στα ασκητικά του κατορθώματα, ώστε μεγάλος αριθμός μοναχών προσέρχονταν κοντά του και επιδίωκε να υποταχθεί στην σοφή του καθοδήγηση.

Θέλοντας λοιπόν να αποφύγει την φήμη του και επιδιώκοντας την ησυχία, ο Ευθύμιος αναχώρησε για την «νήσο των Νέων»(σημερινός Άγιος Ευστράτιος), που ήταν ακατοίκητη, **χάριν ασκήσεως,** έχοντας μαζί του μόνο δύο συντρόφους, τον **Ιωάννη Κολοβό** και τον **Συμεών**.Μια επιδρομή όμως αράβων πειρατών δεν του επέτρεψε να παραμείνει στο νησί παρά μόνο για λίγους μήνες και τον ανάγκασε να επιστρέψει στο Όρος. Στον Άθωνα ξανακινδύνευσε από τους πειρατές και αποφάσισε να πάρει τους μαθητές του (866)και να εγκατασταθούν στου **Βραστάμου (σημερινά Βραστά) της Χαλκιδικής**.

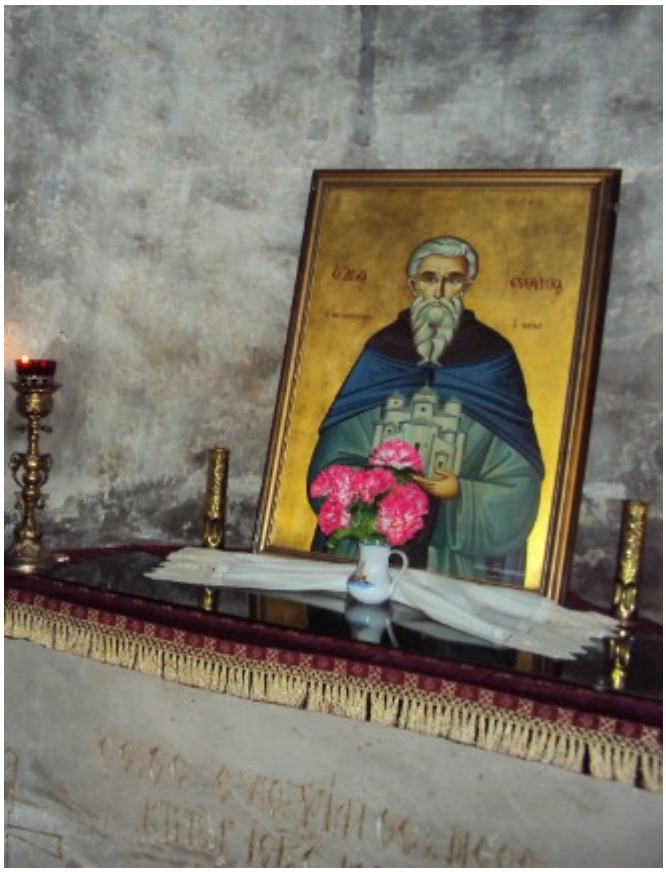
Εκεί «εις τα Βραστάμου» ίδρυσε μια μικρή μοναστική κοινότητα – Λαύρα, διότι διέθετε ατομικά κελλιά για τους μοναχούς,ανεξάρτητα, αλλά το ένα κοντά στο άλλο και δύο κελλιά απομακρυσμένα για τον Ευθύμιο και τον Ονούφριο – μαζί με τον φίλο του Ιωσήφ, ενώ οι άλλοι δύο συνοδοί και μαθητές του, ίδρυσαν σε διαφορετικό μέρος ο καθένας τους από μία **«Λαύρα».** Ο Ιωάννης Κολοβός στα Σιδηροκαύσια της Χαλκιδικής και ο Συμεών μετακινήθηκε στην Νότια Ελλάδα και θεωρείται κτήτωρ της **Μονής του Μεγάλου Σπηλαίου** στα Καλάβρυτα της Πελοποννήσου.

Φαίνεται ότι επεδίωκε την ίδρυση κοινοβιακής μονής στον Άθω αλλά εμποδίστηκε από τις πειρατικές επιδρομές και από τις αντιδράσεις των μοναχών, που επρόκειτο να αντιμετωπίσει και ο Άγιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης έναν αιώνα αργότερα.

Καθ’ όλο το διάστημα που μόναζε στα Βραστά, ο όσιος Ευθύμιος πήγαινε τακτικά στον Άθω και κατά την διάρκεια μιας παραμονής του εκεί, του αποκαλύφθηκε μέσω οράματος η εντολή να αναστηλώσει την εγκαταλειμμένη **μονή Περιστερών** (σημερινή Περιστερά)κοντά στη Θεσσαλονίκη. Μεταξύ 866-870ανοικοδομεί και ανασυγκροτεί μέσα από αναρίθμητες δυσκολίες την ερειπωμένη μονή, η οποία ήταν αφιερωμένηστον **άγιο Απόστολο Ανδρέα**. Μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα ήρθε πλήθος μοναχών από τη Θεσσαλονίκη και τις γύρω περιοχές για να υποταχθούν στον διάσημο ασκητή. Η μονή αυτή σε έγγραφο του 897αποκαλείται «βασιλική» (actes de Lavra αρ. 1) και τούτο σημαίνει ότι είχε πάρει αυτή την ιδιότητα πριν από το έτος αυτό. Αργότερα απέκτησε μετόχι στην περιοχή της Ιερισσού και άλλες πλούσιες χορηγίες. Το 964 ο αυτοκράτωρ Νικηφόρος Φωκάς την παραχωρεί στην νεοσυσταθείσα **Ιερά Μονή Μεγίστης Λαύρας** μαζί με όλη την ακίνητη περιουσία της ως μετόχι του μεγάλου αθωνικού ιδρύματος.

Στο τέλος του βίου του τον Μάϊο του898, ο Ευθύμιος αφού πέρασε για άλλη μια φορά από τον Άθωνα, νιώθοντας νοσταλγία για την παλαιά ερημιτική ζωή,

μετέβηκε κρυφά στην «**νήσον Ιερά**»,όπου και πέθανε μετά από ένα πεντάμηνο, στις **15 Οκτωβρίου** του ίδιου έτους. Το λείψανο του Ευθυμίου μεταφέρθηκε από τη νήσο Ιερά (ίσως σημερινά Γιούρα) και αποτέθηκε στον ναό του Αγίου Ανδρέα.

Ο τάφος του οσίου

Ο Ευθύμιος με τη συνεχή κινητικότητά του συνετέλεσε αποφασιστικά στην αναζωογόνηση του μοναχικού βίου, όχι μόνο στον Άθωνα, αλλά και στον ευρύτερο χώρο της Μακεδονίας. Η μνήμη του τιμάται στις 15Οκτωβρίου.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΔΗΜ. ΔΟΥΚΑΣ αρχαιολόγος Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α.

Βιβλιογραφία:

ΔΙΟΝΥΣΙΑ ΠΑΠΑΧΡΥΣΑΝΘΟΥ, Ο ΑΘΩΝΙΚΟΣ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ, ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΑΘΗΝΑ 1992

ΓΕΡ. ΣΜΥΡΝΑΚΗ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ, ΑΘΗΝΑΙ 1903

Κ. ΒΛΑΧΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΑΘΩ και αι εν αυτή μοναί και μοναχοί πάλαι τε και νυν , ΒΟΛΟΣ 1903 επανέκδοση ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2005

ΙΩΑΝΝΟΥ Π. ΜΑΜΑΛΑΚΗ, ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ (ΑΘΩΣ) ΔΙΑ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ, Θεσσαλονίκη 1971

Actes de Lavraαρ. 1

D. Papachrysanthou, La Vie de S. Euthyme le Jeune et la metropole de Thessalonique, Rev. Et. Byz. 32(1974),

Πηγές: agioritikesmnimes.blogspot.gr – **doumbia-istoria**.blogspot.gr